

**LIETUVOS RESPUBLIKOS ENERGETIKOS ĮSTATYMO NR. IX-884
2, 3, 8, 13¹, 19, 27 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO
18¹ STRAIPSNIU**

**ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS ELEKTROS ENERGETIKOS ĮSTATYMO
NR. VIII-1881 2, 3, 9, 16, 17, 20, 21¹, 22, 31, 39, 41, 48, 49, 51, 69, 71 STRAIPSNIŲ
PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 71¹ STRAIPSNIU ĮSTATYMO
IR LIETUVOS RESPUBLIKOS ATSINAUJINANČIŲ IŠTEKLIŲ ENERGETIKOS
ĮSTATYMO NR. XI-1375 1, 2, 3, 4, 5, 6, 11, 13, 14, 16, 17, 18, 20, 20¹, 21, 22, 25, 28, 29, 35, 37,
38, 39, 46, 48, 49, 55, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 63¹, 64 STRAIPSNIŲ, ĮSTATYMO PRIEDO
PAKEITIMO, ĮSTATYMO 11¹ STRAIPSNIO PRIPAŽINIMO NETEKUSIU GALIOS IR
ĮSTATYMO PAPILDYMO 20² STRAIPSNIU ĮSTATYMO
PROJEKTŲ
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai.

Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo Nr. IX-884 2, 3, 8, 13¹, 19 ir 27 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 18¹ straipsniu įstatymo projekto (toliau – EĮ projektas) rengimą paskatino šios priežastys:

1) Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. birželio 26 d. nutarimu Nr. XI-2133 „Dėl Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos patvirtinimo“ (toliau – NENS), 1.4 papunktyje numatyta strateginė kryptis – suteikti galimybę ir paskatas verslo subjektams dalyvauti siekiant energetikos pažangos ir vykdant Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos įgyvendinimo priemonių plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. gruodžio 5 d. nutarimu Nr. 1210 „Dėl Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“ (toliau – NENS įgyvendinimo planas), uždavinį, t. y. šalies verslo dalyvavimas siekiant energetikos pažangos, taikant 11.1.3.3 papunktyje įtvirtintą priemonę;

2) tinkamai įgyvendinti dalį 2018 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyvos (ES) 2018/844, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2010/31/ES dėl pastatų energinio naudingumo ir Direktyva 2012/27/ES dėl energijos vartojimo efektyvumo nuostatų, bei dalį Europos Komisijos 2019 m. birželio 7 d. rekomendacijos (ES)2019/1019 nuostatų, kuriomis pakeistos ribos, kada pastatuose turi būti atliekamas šildymo sistemų ir kombinuotųjų šildymo ir vėdinimo sistemų bei oro kondicionavimo sistemų ir kombinuotųjų oro kondicionavimo ir vėdinimo sistemų tikrinimas.

Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo Nr. VIII-1881 2, 7, 9, 16, 17, 20, 21¹, 22, 31, 39, 41, 48, 49, 51, 69, 71 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 71¹ straipsniu įstatymo projekto (toliau – EEĮ projektas) rengimą paskatino šios priežastys:

1) tinkamai įgyvendinti 2018 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyvos (ES) 2018/2001 dėl skatinimo naudoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją (toliau – Direktyva 2018/2001) nuostatas, kuriomis įtvirtinama galimybė elektros energijos iš AEI gamintojams parduoti elektros energiją galutiniams vartotojams pagal atsinaujinančiųjų išteklių elektros energijos pirkimo–pardavimo sutartis bei užtikrinanti atnaujinančiųjų išteklių energijos bendrųjų veiklą;

2) nuo 2019 m. gegužės 1 d. pasikeitė Atsinaujinančiųjų išteklių energetikos įstatymo (toliau – Įstatymas) 11 straipsnyje įtvirtintos nuostatos, atsisakant Valstybinei energetikos reguliavimo tarybai (toliau – Taryba) priskirtos funkcijos tvirtinti elektros energijos iš atsinaujinančiųjų išteklių fiksuotų tarifų (toliau – fiksuotas tarifas) didžiausius galimus dydžius, nustatyti jų diferencijuojamus dydžius, kontroliuoti, kaip jie taikomi;

3) Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, išnagrinėjęs konstitucinės justicijos bylą pagal Lietuvos Respublikos Seimo narių prašymą ištirti, ar Elektros energetikos įstatymo 16 straipsnio 6 dalies 1 punktas, 7 dalis, 24 dalies 2 punktas neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 29 straipsniui, 46 straipsnio 1–4 dalimis, konstitucinės teisinės valstybės, teisėtų

lūkesčių apsaugos principams, Konstitucinio teismo nutarimu pripažino, kad Elektros energetikos įstatymo 16 straipsnio 6 dalies 1 punkte nustatytas teisinis reguliavimas tiek, kiek pagal jį leidimo plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus (toliau – leidimas plėtrai) iš atsinaujinančių energijos išteklių galiojimo terminas pratęsiamas vieną kartą 6 mėnesių laikotarpiui, jeigu asmuo, kreipdamasis dėl leidimo galiojimo termino pratęsimo, pateikia įrodymus, pagrindžiančius, kad atlikti suplanuotus darbus vėluojama dėl valstybės, trečiųjų asmenų veiksmų ar nenugalimos jėgos aplinkybių, neatsižvelgiant į tai, kiek trunka šios aplinkybės, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 46 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui;

4) praktikoje pasitaiko atvejų, kada elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių gamintojai siekia pakeisti elektrinės teritoriją, nurodytą leidimuose veiklai elektros energetikos sektoriuje; Elektros energetikos įstatyme nėra aiškiai reglamentuota leidimų keitimo tvarka pasikeitus elektrinės teritorijai;

5) nėra aišku, ar gamintojai, kurių įrengtoji galia iki 500 kW ir kurie parduoda elektros energiją, likusią nuo savo reikmėms ir ūkio poreikiams nesuvartotos elektros energijos ir ketina dalyvauti skatinimo kvotų paskirstymo aukcione (toliau – aukcionas), privalo pasirašyti elektros įrenginių prijungimo prie elektros tinklų ketinimų protokolą (toliau – ketinimų protokolas);

6) nėra aiškiai apibrėžta, ką reiškia Elektros energetikos įstatymo 22 straipsnio 9 dalies 4 punkte nurodyta „suderinto techninio projekto pateikimo diena“ ir kuris subjektas turi pateikti suderintą techninį projektą;

7) Elektros energetikos įstatymo nuostatos, reglamentuojančios vėjo elektrinių statybos vietas teritorijose, kuriose, atsižvelgiant į nacionalinio saugumo klausimus, taikomi apribojimai, nesuderintos su Įstatyme įtvirtintomis nuostatomis;

8) Elektros energetikos įstatymo nuostatos, reglamentuojančios elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių priėmimą ir persiuntimą tinklais, prioriteto tvarka nesuderintos su Įstatyme įtvirtintomis nuostatomis;

9) tinkamai įgyvendinti 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/72/EB dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių 3 straipsnio 9 dalies nuostatas, kuriomis užtikrinamas informacijos apie teikiamą energiją pateikimas galutiniams vartotojams;

10) šiuo metu Elektros energetikos įstatyme nėra aiškiai reglamentuota leidimų veiklai elektros energetikos sektoriuje keitimo tvarka pasikeitus teritorijai;

11) šiuo metu gamintojams laikinas jų pagamintos elektros energijos persiuntimo nutraukimas ir apribojimas vykdomas Elektros energetikos įstatymo 71 punkte nustatytu reglamentavimu, kuris apima tik laikino elektros energijos nutraukimo ir apribojimo sąlygas tinklų naudotojams, gaunantiems elektros energiją iš tinklų taip pat pritaikant vartotojams nustatytą elektros energijos persiuntimo nutraukimo ir apribojimo toleruotiną laiką.

Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo Nr. XI-1375 1, 2, 3, 4, 5, 6, 11, 13, 14, 16, 17, 18, 20, 20¹, 21, 22, 25, 28, 29, 35, 37, 38, 39, 46, 48, 49, 55, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 63¹, 64 straipsnių, Įstatymo priedo pakeitimo, Įstatymo 11¹ straipsnio pripažinimo netekusiu galios ir Įstatymo papildymo 20² straipsniu įstatymo projekto (toliau – AIEĮ projektas) rengimą paskatino šios priežastys:

1) Tinkamai įgyvendinti dalį Direktyvos 2018/2001 nuostatų, susijusių su pasikeitusiais terminais ir apibrėžimais; sąlygomis dėl informacijos apie paramos įsisavinimą viešinimo; sąlygomis, taikomomis susitarimui su kita valstybe nare, siekiančia dalyvauti aukcione; paramos skyrimo ilgalaikiu grafiku; statistinių perdavimų tarp valstybių narių tvarka; sąlygomis dėl valstybių narių bendrų projektų ir jų rezultatų; sąlygomis dėl valstybių narių ir trečiųjų valstybių bendrų projektų ir jų rezultatų; bendra paramos schema; informavimo ir mokymo įpareigojimais; kilmės garantijų išdavimo, perdavimo ir naudojimo tvarka; atsinaujinančių išteklių energijos bendrųjų veiklos sąlygomis; biodegalų ir skystųjų bioproduktų tvarumo ir išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų (toliau – ŠESD) kiekio sumažėjimo kriterijais; biodegalų, skystųjų bioproduktų ar žaliavų biodegalų, skystųjų bioproduktų gamybai atitikties tvarumo ir išmetamo ŠESD kiekio sumažėjimo kriterijams sertifikavimo tvarka.

2) Tinkamai įgyvendinti 2019 m. kovo 13 d. priimtą Europos Komisijos deleguotąjį reglamentą (ES) 2019/807, kuriuo dėl didelę netiesioginio žemės naudojimo keitimo riziką keliančių pradinių

žaliavų, kurių auginimo teritorija reikšmingai plečiama į žemės, kurioje yra didelių anglies sankepių, plotus, nustatymo ir nedidelę netiesioginio žemės naudojimo keitimo riziką keliančių biodegalų, skystųjų bioproduktų ir biomasės kuro sertifikavimo.

3) Mažinti priimamų teisės aktų skaičių. Įstatymo 20 straipsnio 14 dalyje įtvirtintas reikalavimas kitoms valstybėms narėms dalyvaujant aukcione aukciono metu paskirstomą elektros energijos kiekį nustatyti Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka, sukuriant naują teisės aktą.

4) Aiškiai reglamentuoti elektrinės galios padidrinimo sąlygas. Praktikoje pasitaiko atvejų, kai skatinimo laikotarpiu asmuo, už pagamintą elektros energiją gaunantis fiksuotą tarifą ir turintis leidimą gaminti elektros energiją, ketina padidinti eksploatuojamos elektrinės įrengtąją galią.

5) Aiškiai reglamentuoti atsakomybės sąlygas ir tvarką už perdavimo tinklų plėtrą, kuri bus reikalinga elektrinėms, numatomoms įrengti Lietuvos Respublikos teritorinės jūros ir (ar) Lietuvos Respublikos išskirtinės ekonominės zonos Baltijos jūroje dalyse ir suderinti įstatymo nuostatas, susijusias su jūrinės teritorijos planavimu su Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymu.

6) Nustatyti bandomiesiems vėjo elektrinių projektams taikomų skatinimo priemonių laikotarpį.

7) Įstatymo nuostatas, reglamentuojančias elektrinės prijungimo prie elektros tinklų sąnaudų padengimą, suderinti su Elektros energetikos įstatymu.

8) Palengvinti nutolusių energijos iš atsinaujinančių išteklių gamybos įrenginių (saulės šviesos energijos modulių) įsigijimo procedūras gaminantiems vartotojams.

9) Vietoj Valstybinės energetikos inspekcijos ir Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos įrašyti Valstybinę energetikos reguliavimo tarybą. 2019 m. liepos 1 d. Valstybinė energetikos inspekcija prie Energetikos ministerijos buvo reorganizuota prijungiant ją prie Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos ir pavadinimą pakeičiant į Valstybinę energetikos reguliavimo tarybą.

10) Nustatyti kompensavimo mechanizmą laikinai nutraukus ar apribojus pagamintos elektros energijos persiuntimą į elektros tinklus.

11) Aiškiai reglamentuoti, kad susitarimai dėl nustatyto atsinaujinančių išteklių energijos kiekio statistinio energijos perdavimo iš Lietuvos Respublikos į kitą valstybę narę ir iš kitos valstybės narės į Lietuvos Respubliką gali galioti ne mažiau kaip vienus metus.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai.

Įstatymų projektus parengė Energetikos ministerijos Klimato kaitos valdymo grupės (grupės vadovė Dovilė Zdanavičienė, tel. (8 5) 203 4667, papild. 1, el. p. dovile.zdanaviciene@enmin.lt) vyriausioji specialistė Jevgenija Jankevič, tel. (8 5) 203 4667, papild. 6, el. p. jevgenija.jankevic@enmin.lt, vyriausioji specialistė Vilija Tomkė, tel. (8 5) 203 4667, papild. 5, el. p. vilija.tomke@enmin.lt, patarėja Lina Sveklaitė, tel. (8 5) 203 4667, papild. 2, el. p. lina.sveklaite@enmin.lt, vyriausiasis specialistas Linas Bagdonavičius, tel. (8 5) 203 4667, papild. 8, el. p. linas.bagdonavicius@enmin.lt, Inovacijų ir tarptautiškumo skatinimo grupės vadovas Daumantas Kerežis, tel. (8 5) 203 4677, papild. 1, el. p. daumantas.kerezis@enmin.lt.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai.

Energetikos įstatymas

Šiuo metu galiojančiuose įstatymuose nėra reglamentuota galimybė sukurti bandomąją energetikos inovacijų aplinką. Strateginės kryptys dėl inovacinės aplinkos sukūrimo yra nustatytos NENS ir NENS įgyvendinimo plane.

Energetikos įstatymo 27 straipsnio nuostatos reglamentuoja pastatuose įrengtų šildymo sistemų, kurių vardinė atiduodamoji galia yra didesnė nei 20 kW, bei oro kondicionavimo sistemų, kurių vardinė atiduodamoji galia yra didesnė nei 12 kW, tikrinimo reikalavimus bei dažnumą.

Elektros energetikos įstatymas

Šiuo metu norint parduoti elektros energiją tiesiogiai galutiniam vartotojui, vadovaujantis Elektros energetikos įstatymu, būtina turėti nepriklausomo elektros energijos tiekėjo licenciją.

Šiuo metu Elektros energetikos įstatyme Tarybai priskirta funkcija atlikti viešuosius interesus atitinkančių paslaugų (toliau – VIAP) lėšų administravimo priežiūrą.

Elektros energetikos įstatymo 16 straipsnio 6 dalies 1 punkte nurodoma, kad leidimai plėtrai gamintojams, elektros energiją gaminantiems iš neatsinaujinančių energijos išteklių, esant valstybės, trečiųjų asmenų ar nenugalimos jėgos aplinkybėms, pratęsimi vieną kartą ne ilgesniam kaip 12 mėnesių, o plėtojant elektros energijos gamybos pajėgumus iš AEI – 6 mėnesių laikotarpiui, jeigu asmuo, kreipdamasis dėl leidimo galiojimo termino pratęsimo, pateikia įrodymus, pagrindžiančius, kad atlikti suplanuotus darbus vėluojama dėl valstybės, trečiųjų asmenų veiksmų ar nenugalimos jėgos aplinkybių. Leidimų plėtrai pratęsimo tvarką šiuo metu reglamentuoja Elektros energetikos įstatymas ir Veiklos elektros energetikos sektoriuje leidimų išdavimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2013 m. spalio 22 d. įsakymu Nr. 1-212 „Dėl Veiklos elektros energetikos sektoriuje leidimų išdavimo taisyklių patvirtinimo“ (toliau – Leidimų išdavimo taisyklės).

Elektros energetikos įstatymo 22 straipsnio 8 dalyje nurodoma, kad nereikia pasirašyti ketinimų protokolo ir pateikti prievolių įvykdymo užtikrinimo gamintojams, planuojantiems gaminti elektros energiją savo reikmėms ir ūkio poreikiams ir planuojantiems į elektros tinklus patiekti elektros energiją, likusią nuo savo reikmėms ir ūkio poreikiams nesuvartotos elektros energijos, kai elektrinės įrengtoji galia yra ne didesnė kaip 500 kW ir ne didesnė negu gamintojo objektui suteikta leistinoji naudoti galia, nepatikslinant, ar šie gamintojai gali dalyvauti skatinimo kvotų paskirstymo aukcione. Įstatymo 20 straipsnio 4 dalies 3 punkte nurodoma, kad asmuo, siekiantis dalyvauti aukcione, privalo pasirašyti ketinimų protokolą ir pateikti prievolių įvykdymo užtikrinimą.

Elektros energetikos įstatymo 22 straipsnio 9 dalies 4 punkte įtvirtintas tinklų operatoriaus įsipareigojimas per ne ilgesnį kaip vieno mėnesio laikotarpį nuo su tinklų operatoriumi suderinto techninio projekto pateikimo dienos parengti elektrinės prijungimo prie elektros tinklų paslaugos sutarties projektą.

Nesuderintos Elektros energetikos įstatymo ir Įstatymo nuostatos. Elektros energetikos įstatymo 22 straipsnio 9 dalies 10 punkte nurodoma, kad ketinimų protokole privalo būti Lietuvos kariuomenės patvirtinimas, kad teritorijose, kuriose, atsižvelgiant į nacionalinio saugumo reikalavimus, netaikomi apribojimai projektuoti ir statyti vėjo elektrines, o Įstatymo 49 straipsnio 8 dalyje nurodoma, kad vėjo elektrinių statybos vietos derinamos su Lietuvos kariuomene ir kitomis institucijomis ir kad vėjo elektrinių statybos vietoms nepritariama, jeigu planuojamų statyti vėjo elektrinių keliamų trukdžių negalima išvengti panaudojant papildomas priemones.

Nesuderintos Elektros energetikos įstatymo ir Įstatymo nuostatos. Elektros energetikos įstatymo 31 straipsnio 2 dalyje ir 39 straipsnio 2 dalyje nurodoma, kad elektros energijos priėmimo ir persiuntimo pirmumo teisė prioriteto tvarka užtikrinama gamintojams, elektros energiją gaminantiems iš AEI didelio naudingumo kogeneracijos būdu, gamintojams, elektros energiją gaminantiems iš AEI, ne kogeneracijos ar ne didelio naudingumo kogeneracijos būdu ir gamintojams, gaminantiems ne iš AEI, o Įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 2 punkte, 2¹ dalyje nurodoma, kad energijos iš AEI persiuntimas pirmumo teise yra viena iš skatinimo priemonių, kuri suteikiama tik įgijus teisę į elektros energijos iš AEI kainos priedą (toliau – kainos priedas).

Šiuo metu Elektros energetikos įstatymo 51 straipsnio 7 dalyje nurodoma, kad energijos tiekėjai savo, tiekėjų asociacijos, kuriai priklauso atitinkamas tiekėjas, ir (arba) elektros energijos biržos interneto svetainėje skelbia ir vartotojo prašymu pateikia suprantamą informaciją apie tai, kokią tiekėjo patiektos elektros energijos gamybai sunaudoto kuro išteklių, tarp jų ir AEI, dalį praėjusiais metais sudarė kiekvienas energijos šaltinis, jeigu tokia informacija yra prieinama.

Šiuo metu Energetikos įstatymo 21 straipsnio 8 dalyje numatyta, kad išduoti leidimai gali būti keičiami asmens, turinčio leidimą, iniciatyva, kai pasikeičia leidime nurodyta asmens teritorija, kurioje vykdoma reguliuojamoji veikla, ir pasikeitus leidime nurodytai teritorijai, kurioje vykdoma reguliuojamoji veikla, toks asmuo privalo raštu pranešti leidimą išdavusiai institucijai apie šiuos pasikeitimus ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo pasikeitimų atsiradimo, o Elektros energetikos įstatymo 17 straipsnio 4 dalyje numatyta, kad leidimai yra keičiami Energetikos įstatyme nustatyta tvarka. Leidimų išdavimo taisyklių 27² punkte nurodoma, kad Leidimo gaminti pakeitimai atliekami pasikeitus Leidime gaminti nurodytai teritorijai, kurioje vykdoma leidimu reguliuojama veikla, dėl pavadinimų suteikimo administraciniais vienetais ir gyvenamosioms vietovėms, vadovaujantis Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymo nuostatomis. Įstatymo

16 straipsnio 1 dalyje nurodoma, kad esami elektros energijos gamybos iš AEI pajėgumai gali būti plėtojami ar nauji pajėgumai naujoje vietoje įrengiami Elektros energetikos įstatymo nustatyta tvarka gavus leidimą plėtoti.

Elektros energetikos įstatymo 71 straipsnyje pateikiamos laikino elektros energijos persiuntimo iš elektros tinklų, tinklų naudotojams nutraukimo ir ribojimo sąlygos nesant tinklų naudotojo kaltės. Esamas teisinis reglamentavimas neužtikrina minimalių nuostolių elektros energijos gamintojams, patiriamų dėl laikino pagaminto elektros energijos persiuntimo į elektros tinklus nutraukimo ar apribojimo. Taip pat teisės aktai nereglementuoja laikotarpio, kurį gali būti laikinai nutrauktas elektros energijos persiuntimas ar apribojimas gamintojams, į elektros tinklus tiekiantiems elektros energiją.

Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymas

Šiuo metu atsinaujinančių išteklių kilmės garantijų išdavimas, perdavimas ir naudojimas reglamentuojamas Įstatymo 28 ir 29 straipsniuose, Elektros energijos, pagamintos iš atsinaujinančių energijos išteklių, kilmės garantijų išdavimo, perdavimo ir jų galiojimo panaikinimo ir kitose valstybėse narėse išduotų kilmės garantijų pripažinimo Lietuvos Respublikoje taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2016 m. lapkričio 14 d. įsakymu Nr. 1-298 „Dėl Elektros energijos, pagamintos iš atsinaujinančių energijos išteklių, kilmės garantijų išdavimo, perdavimo ir jų galiojimo panaikinimo ir kitose valstybėse narėse išduotų kilmės garantijų pripažinimo Lietuvos Respublikoje taisyklių patvirtinimo“, ir Dujų, pagamintų iš atsinaujinančių energijos išteklių, kilmės garantijų išdavimo, perdavimo ir jų galiojimo panaikinimo bei kilmės garantijų naudojimo priežiūros ir kontrolės ir kitose valstybėse narėse išduotų kilmės garantijų pripažinimo Lietuvos Respublikoje taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2019 m. gegužės 21 d. įsakymu Nr. 1-158 „Dėl Dujų, pagamintų iš atsinaujinančių energijos išteklių, kilmės garantijų išdavimo, perdavimo ir jų galiojimo panaikinimo bei kilmės garantijų naudojimo priežiūros ir kontrolės ir kitose valstybėse narėse išduotų kilmės garantijų pripažinimo Lietuvos Respublikoje taisyklių patvirtinimo“. Įstatymo 28 straipsnis nustato, kad siekiant įrodyti galutiniams vartotojams, kokią energijos tiekėjo tiekiamos energijos dalį ar kokį kiekį sudaro atsinaujinančių išteklių energija, elektros energijos, pagamintos iš atsinaujinančių energijos išteklių ir tiekiamos į elektros tinklus, ir šilumos energijos, pagamintos iš atsinaujinančių energijos išteklių ir tiekiamos į aprūpinimo šiluma sistemą, ir dujų, pagamintų iš atsinaujinančių energijos išteklių ir tiekiamų į gamtinių dujų sistemą, vienetui išduodama kilmės garantija. Energijos tiekėjas teisės aktų nustatyta tvarka ir pagal kompetenciją savo galutiniams vartotojams teikia informaciją apie tai, kokią energijos tiekėjo tiekiamos energijos dalį ar kokį kiekį sudaro atsinaujinančių išteklių energija. Ši tiekiamos energijos dalis ar kiekis apskaičiuojami pagal energijos, pagamintos iš atsinaujinančių energijos išteklių, kiekį, kuriam išduota kilmės garantija. Įstatymo 29 straipsnio 6 dalis nustato, kad kilmės garantija turi būti panaudota per 12 mėnesių nuo atitinkamo energijos vieneto pagaminimo momento. Per nurodytą laikotarpį nepanaudota kilmės garantija netenka galios.

Viešai skelbiamos informacijos tvarkos aprašo, patvirtinto Tarybos 2013 m. gruodžio 27 d. nutarimu „Dėl Viešai skelbiamos informacijos tvarkos aprašo patvirtinimo“, 34.46 papunktyje numatoma, kad Taryba viešai skelbia informaciją apie skelbiamus ir organizuojamus aukcionus, tačiau nuostatos dėl įpareigojimų skelbti informaciją apie buvusias aukciono procedūras ir aukcionų laimėtojų prisiimtų įsipareigojimų įgyvendinimo rodiklius įstatyminiu lygiu ar kituose teisės aktuose šiuo metu nėra įtvirtintos.

Įstatymo 63¹ straipsnio 2 dalyje nurodomos sąlygos, kurių laikantis sudaromi susitarimai su kita valstybe nare dėl dalyvavimo aukcionuose. Įstatymo 20 straipsnio 5 dalyje nurodomos sąlygos, kurios turi būti įtvirtintos susitarime. Visgi, teisės aktai nenustato įpareigojimo susitarime nustatyti elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių priskaičiavimo principo.

Įstatymo 2 straipsnio 19² dalyje apibrėžtas Elektros energijos gamybos iš atsinaujinančių išteklių skatinimo kvotų paskirstymo tvarkaraščio terminas, nurodant, kad tai Lietuvos Respublikos Vyriausybės tvirtinamas trejų metų elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių tvarkaraštis, kuriuo vadovaujantis organizuojami aukcionai.

Šiuo metu galiojančiame Įstatyme nėra reglamentuojama Europos Sąjungos atsinaujinančių išteklių energijos vystymo platforma (toliau – Platforma), palengvinanti valstybių narių susitarimus dėl statistinių perdavimų. Direktyvoje 2018/2001 nurodoma, kad šią Platformą sukurs Europos

Komisija. Taip pat, vadovaujantis Įstatymo 58 straipsnio 9 dalimi, pajamos, gautos vykdant susitarimus dėl statistinių energijos perdavimų, pervedamos į valstybės biudžetą ir kaupiamos atskiroje valstybės išdo sąskaitoje. Šias lėšas Vyriausybės nustatyta tvarka administruoja Vyriausybės įgaliota institucija, t. y. Finansų ministerija. Šiuo metu galiojančiame įstatyme numatyta, kad susitarimai dėl nustatyto atsinaujinančių išteklių energijos kiekio statistinio energijos perdavimo iš Lietuvos Respublikos į kitą valstybę narę ir iš kitos valstybės narės į Lietuvos Respubliką gali galioti galioti vienus ar daugiau metų.

Šiuo metu teisės aktai nereglamentuoja atsinaujinančių išteklių energijos bendrųjų veiklos sąlygų. NENS viena iš strateginių kryptų yra plėtoti AEI aktyviai ir nuosekliai didinant vartotojų, taikančių aplinkai palankias technologijas, skaičių ir į atsinaujinančių energijos išteklių plėtrą įtraukiant vietos energetikos bendruomenes.

Šiuo metu tvarumo kriterijai ir atitikties tvarumo kriterijams patikros sistema yra numatyta Įstatymo 37 ir 38 straipsniuose, o biodegalų ir skystųjų bioproduktų atitiktis tvarumo kriterijams sertifikuojama pagal Europos Komisijos pripažintas savanoriškas schemas.

Šiuo metu Įstatyme nustatyta, kad kitoms valstybėms narėms aukcione paskirstomas kiekis nustatomas Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka.

Galiojančiuose teisės aktuose nėra reglamentuotas elektrinių, kurių generuojamai elektros energijai taikomas fiksuotas tarifas, galios didinimas ir nėra aišku, kaip turėtų būti apskaitomi pagamintos elektros energijos kiekiai, padidinus elektrinės įrengtąją galią.

Įstatyme ir Elektros energetikos įstatyme nėra reglamentuotas išlaidų ir atsakomybės paskirstymas už tinklo plėtos, rekonstrukcijos darbus, reikalingus atlikti siekiant prijungti elektrines, numatomas įrengti Lietuvos Respublikos teritorinės jūros ir (ar) Lietuvos Respublikos išskirtinės ekonominės zonos Baltijos jūroje dalyse. Įstatyme nustatyta, kad viešojo įstaiga Lietuvos energetikos agentūra atlieka tyrimus ir kitus veiksmus, kurie yra reikalingi Vyriausybės nutarimui dėl Lietuvos Respublikos teritorinės jūros ir (ar) Lietuvos Respublikos išskirtinės ekonominės zonos Baltijos jūroje dalių, kuriose tikslinga organizuoti konkursą (konkursus) atsinaujinančius energijos išteklius naudojančių elektrinių plėtrai ir eksploatacijai, ir dėl šių elektrinių įrengtųjų galių nustatymo priimti, parengia specialųjį planą, atlieka specialiojo plano strateginį pasekmių aplinkai vertinimą. Tačiau vadovaujantis Teritorijų planavimo įstatymu šiuos veiksmus gali atlikti tik Vyriausybės įgalioti viešojo administravimo subjektai, savivaldybių administracijų direktoriai, įstatymų nustatyti asmenys, organizuojantys teritorijų planavimo dokumentų rengimą, derinimą, tikrinimą, viešinimo procedūras ir teikimą tvirtinti.

Įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 4 punkte nurodoma, kad elektros energijos gamintojai, vykdantys bandomuosius vėjo elektrinių, kurių įrengtoji elektros energijos galia yra ne didesnė kaip 3 MW, projektus arba bandomuosius vėjo elektrinių, kai elektrinę sudaro ne daugiau kaip 3 elektros gamybos įrenginiai, projektus, atleidžiami nuo atsakomybės už pagamintos elektros energijos balansavimą ir (ar) elektrinės gamybos pajėgumų rezervavimą, tačiau nėra numatytas šios skatinimo priemonės taikymo laikotarpis.

Nesuderintos Įstatymo ir Elektros energetikos įstatymo nuostatos. Įstatymo 21 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodoma, kad elektrinę pastatę ar įrengę asmuo padengia rangovo, laimėjusio elektros tinklų operatoriaus paskelbtą viešąjį pirkimą dėl elektrinės prijungimo prie elektros tinklų, sąnaudas už atliktus darbus. Elektros energetikos įstatymo 67 straipsnio 6 dalyje, 7 dalies 5 punkte nurodoma, kad gamintojas padengia visas sąnaudas, susijusias su įrenginių prijungimu prie elektros tinklų.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos statybos įstatymo (toliau – Statybos įstatymas) 2 straipsnio 84 punktu, statinys – tai nekilnojamas daiktas (pastatas arba inžinerinis statinys), turintis laikančiąsias konstrukcijas, kurios visos (ar jų dalis) sumontuotos statybos vietoje atliekant statybos darbus.

Statybos techninio reglamento STR 1.01.03:2017 „Statinių klasifikavimas“, patvirtinto Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2016 m. spalio 27 d. įsakymu Nr. D1-713 „Dėl statybos techninio reglamento STR 1.01.03:2017 „Statinių klasifikavimas“ patvirtinimo“ (toliau – STR), VI skyriaus antro skirsnio 3 lentelėje pateikiama, kad saulės šviesos energijos elektrinės, saulės šilumos energijos kolektoriai, kurių galingumas siekia iki arba yra lygus 30 kW, yra priskiriami II grupės nesudėtingųjų statinių (inžinerinių statinių) kategorijai. Tuo atveju, jeigu saulės šviesos energijos elektrinės galingumas siektų iki 5 MW galios, tokia elektrinė, vadovaujantis STR būtų

laikoma neypatinguoju statiniu. Jeigu saulės elektrinės galingumas būtų 5 MW ir (ar) didesnės galios, tokia elektrinė būtų laikoma ypatinguoju statiniu (STR V skyriaus antro skirsnio 1 lentelė).

Vadovaujantis nurodytomis STR ir Statybos įstatymo 2 straipsnio 84 punkto nuostatomis, laikytina, kad bet kokios galios saulės elektrinė yra laikoma nekilnojamuoju daiktu. Tai reiškia, kad saulės elektrinės dalies pirkimo pardavimo sutarčiai būtų taikoma notarinė sandorio forma (pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.74 straipsnio 1 dalies 1 punktą).

Nesuderinti įstatyme vartojami energetikos srityje veikiančių subjektų veiklą reguliuojančios ir valstybinę energetikos priežiūrą bei kontrolę atliekančios institucijos pavadinimai. Įstatyme vartojami 3 skirtingi pavadinimai – Valstybinė energetikos inspekcija, Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija ir Valstybinė energetikos reguliavimo taryba.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama.

Dėl EĮ projekto:

EĮ projektu papildomose Energetikos įstatymo 2 straipsnio 1¹ ir 12¹ dalyse, 3 straipsnio 1 dalies 4 punkte, 8 straipsnio 11 dalies 32, 33 ir 34 punktuose, 19 straipsnio 2 dalyje, nauju 18¹ straipsniu įtvirtinus sąvokas ir nuostatas dėl bandomosios energetikos inovacijų aplinkos ir energetikos inovacijų, bus reglamentuota galimybė įgyti teisę veikti bandomojoje energetikos inovacijų aplinkoje, nustatyti šios teisės suteikimo kriterijai, taip pat Tarybai bus suteikta teisė atlikti asmenų, veikiančių bandomojoje energetikos inovacijų aplinkoje, priežiūrą. Vykdam veiklą bandomojoje energetikos inovacijų aplinkoje galės išryškėti energetikos veiklos reguliavimo trūkumai, kuriuos bus siekiama pašalinti arba sumažinti. Taip pat bus skatinamos reguliuojamų energetikos įmonių inovacijos, apibrėžiant inovacijų finansavimo šaltinius tokioje veikloje.

EĮ projektu keičiamo Energetikos įstatymo 27 straipsnio 6–8 dalyse įtvirtinus, kad periodiškai tikrinamos tik šildymo sistemos ir kombinuotosios šildymo ir vėdinimo sistemos, kurių vardinė atiduodamoji galia yra didesnė kaip 70 kW, būtų sumažinta administracinė našta tikrinimus atliekančiai valstybės institucijai ir pastatų savininkams.

Dėl EEĮ projekto:

Siekiant palengvinti elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių gamintojams elektros energijos pardavimą rinkoje, *EEĮ projektu keičiamo Elektros energetikos įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje, 20, 34, 40, 41, 46, 48, 51 straipsniuose, AIEĮ projektu keičiamo Įstatymo 20 straipsnio 21 dalyje* siūloma nustatyti, kad gamintojams, elektros energiją gaminantiems iš AEI, nereikėtų gauti nepriklausomo elektros energijos tiekėjo licencijos, užtektų su galutiniu vartotoju sudaryti atsinaujinančių išteklių elektros energijos pirkimo–pardavimo sutartį. Šios nuostatos įtvirtinimas leistų sumažinti administracinę naštą elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių gamintojams bei užsitikrinti finansinį stabilumą. Visgi, siekiant užtikrinti nenutrūkstamą elektros energijos tiekimą vartotojams, siūloma nustatyti, kad nepriklausomiems elektros energijos tiekėjams taikomos nuostatos būtų taikomos ir elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių gamintojams, elektros energiją galutiniam vartotojui parduodantiems pagal atsinaujinančių išteklių elektros energijos pirkimo–pardavimo sutartis.

EEĮ projektu keičiamo Elektros energetikos įstatymo 9 straipsnio 3 dalies 7 punkte nustačius atliekamos VIAP priežiūros ir kontrolės sritis, būtų užtikrintas tinkamas VIAP teikimas ir tikslingas VIAP lėšų surinkimas ir panaudojimas, taip užtikrinant, kad Taryba pagal savo kompetenciją įvertins energetikos įrenginių techninę būklę, valstybės reguliuojamus tarifus ir kainas ir turės teisę imtis reikiamų veiksmų, kad būtų pašalinti nustatyti pažeidimai.

EEĮ projektu keičiamo Elektros energetikos įstatymo 16 straipsnio 6 dalyje, AIEĮ projektu keičiamo Įstatymo 14 straipsnyje suvienodinus leidimo plėtrai iš atsinaujinančių ir iš neatsinaujinančių energijos išteklių galiojimo termino pratęsimo tvarką, esant valstybės, trečiųjų asmenų veiksams ar nenugalimos jėgos aplinkybėms, ir nustačius, kad esant valstybės, trečiųjų asmenų veiksams ar nenugalimos jėgos aplinkybėms, leidimo plėtrai galiojimo terminas pratęsiamas neribotą kartų skaičių tol, kol baigiasi valstybės, trečiųjų asmenų ar nenugalimos jėgos aplinkybės, būtų užtikrinta, kad pratęsiant leidimą plėtrai būtų atsižvelgiama į tai, kiek trunka nuo asmens valios nepriklausančios aplinkybės, trukdančios jam įgyvendinti įgytą teisę plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus.

EEĮ projektu papildomoje Elektros energetikos įstatymo 17 straipsnio 5¹ dalyje nustačius, kad teritorija, nurodyta leidime plėtrai ir leidime gaminti elektros energiją, gali būti keičiama tik nekeičiant elektrinės prijungimo taško ir veikla atitinka EEĮ projekte nurodytus reikalavimus, t. y. elektros energijos įrenginiai ir su jais susijusi įranga yra saugūs ir patikimi, neturės neigiamos įtakos elektros tinklams; veikla neturės neigiamo poveikio žmonių sveikatai, jų turtui ir gyvenamajai aplinkai ar nesudarys prielaidų tokiam neigiamam poveikiui atsirasti; atitiks aplinkos apsaugos reikalavimus; atitiks žemės naudojimo ir statybos vietos parinkimo reikalavimus, būtų suteikta galimybė gamintojui, planuojant įrengti ar jau įrengus elektrinę, keisti jos vietą. Šiuo pakeitimu būtų užtikrinta, kad, pasikeitus aplinkybėms (pvz., planavimo), gamintojas ir toliau galėtų gaminti elektros energiją, taip pat būtų išlaikytas teisės aktų nuoseklumas, būtų išvengta ginčų dėl nuostatų taikymo.

EEĮ projektu keičiamo Elektros energetikos įstatymo 22 straipsnio 8 dalyje nustačius, kad gamintojai, kurių įrengtoji galia iki 500 kW ir kurie parduoda elektros energiją, likusią nuo savo reikmės ir ūkio poreikiams nesuvartotos elektros energijos ir ketina dalyvauti aukcione, privalo pasirašyti ketinimų protokolą, būtų užtikrintos vienodos sąlygos visiems aukciono dalyviams.

EEĮ projektu keičiamo Elektros energetikos įstatymo 22 straipsnio 9 dalies 4 punkte aiškiai nustačius suderinto techninio projekto pateikimo datą nekils interpretacijų rinkos dalyviams ir bus išvengta ginčų.

EEĮ projektu keičiamo Elektros energetikos įstatymo 22 straipsnio 9 dalies 10 punkte, 31 straipsnio 2 dalyje ir 39 straipsnio 2 dalyje aiškiai reglamentavus vėjo elektrinių statybos vietas teritorijose, kuriose, atsižvelgiant į nacionalinio saugumo klausimus, taikomi apribojimai, elektros energijos iš AEI priėmimo ir persiuntimo tinklais prioriteto tvarką būtų išlaikytas teisės aktų nuoseklumas, taip pat būtų išvengta ginčų dėl nuostatų taikymo.

EEĮ projektu papildomame Elektros energetikos įstatymo 71¹ straipsnyje nustačius, kad elektros energijos gamintojams laikinai nutraukus ar apribojus elektros energijos persiuntimą į elektros tinklus, jų patirti nuostoliai dėl nepagaminto elektros energijos kiekio būtų padengiami kitų metų elektros energijos persiuntimo nutraukimo ar apribojimo laiku, o esant ilgesniam laikotarpiui šių nuostolių atlyginimas būtų kompensuojamas pinigine išraiška, būtų užtikrintas optimalus ir visiems priimtinas elektrinių atjungimo laikotarpis. EEĮ projekte įtvirtintas toleruotinas 336 valandų per dvejus kalendorinius metus laikino elektros energijos nutraukimo ar apribojimo laikas, nustatytas atsižvelgiant į praktikoje vykusius atjungimus, Elektros tinklų pateiktą informaciją, apie planuojamus atjungimus ir remiantis Lietuvos vėjo elektrinių asociacijos 2019 m. spalio 18 d. raštu Nr. A2019/32, kuriame nurodoma, kad vidutiniškai vėjo parkai per metus būna atjungiami 168 valandų. EEĮ projekte įtvirtintas atjungimo laikas buvo suderintas su gamintojais ir tinklų operatoriais. Taip įstatyminiu lygmeniu būtų reglamentuotos nuostatos dėl elektros energijos persiuntimo laikino nutraukimo ar apribojimo gamintojams.

EEĮ projektu keičiamame Elektros energetikos įstatymo 51 straipsnyje energijos tiekėjams nustačius pareigą informuoti vartotojus apie patiekto energijos rūšį, būtų užtikrintas vartotojų informuotumas ir atskleista energijos tiekėjo turima informacija dėl jo tiekiamos energijos rūšies.

EEĮ projektu keičiamuose Elektros energetikos įstatymo 69 straipsnyje įtraukiama su energetikos inovacijomis susijusi nuostata, paskatinsianti jų diegimą energetikos sektoriuje.

AIEĮ projekto:

Siekiant skaidrumo *AIEĮ projektu keičiamomis Įstatymo 20 straipsnio 22¹ dalies* nuostatomis siekiama įtvirtinti įpareigojimą Tarybai viešinti informaciją apie buvusias aukciono procedūras, prisiimtų įsipareigojimų įgyvendinimo rodiklį. Ši informacija padės identifikuoti problemas dėl aukcionų laimėtojų prisiimtų įsipareigojimų bei valstybinėms institucijomis priimti atitinkamus sprendimus dėl tolesnės atsinaujinančių išteklių energetikos plėtos.

AIEĮ projektu keičiamomis Įstatymo 63¹ nuostatomis patikslinama, kad, atveriant paramos schemas kitoms valstybėms narėms ir sudarant susitarimus dėl dalyvavimo Lietuvoje organizuojamuose aukcionuose, sudaromu susitarimu, be kita ko, susitariama dėl elektros energijos iš AEI priskaičiavimo principo. Šios nuostatos įtvirtinimas leis apsaugoti nuo ginčų, galimai kilsiančių dėl elektros energijos iš AEI priskaičiavimo.

AIEĮ projektu keičiamomis Įstatymo 2 straipsnio 19² dalyje, 20 straipsnio 13 ir 15 dalyse įtvirtinus sąlygą, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės tvirtinamas penkerių metų elektros energijos iš AEI tvarkaraštis, kuriuo vadovaujantis organizuojami aukcionai, būtų užtikrinta atitiktis Direktyvos 2018/2001 nuostatomis. Šios nuostatos įtvirtinimas leis užtikrinti stabilumą ir užtikrintumą investuotojams. Taip pat AIEĮ projektu įtvirtinama, kad tvarkaraštis kasmet atnaujinamas. Tai leis greičiau reaguoti į besikeičiančią situaciją ir užtikrinti nuoseklią AEI plėtrą bei tikslų pasiekimą. Atitinkamai, šiuo metu patvirtintas 3 metų tvarkaraštis, įsigaliojus šioms įstatymo nuostatomis, turės būti pakeistas, persvarstant aukcionuose paskirstomus elektros energijos gamybos kiekius.

AIEĮ projektu keičiamo Įstatymo 58 straipsnyje įtvirtinus nuostatą, kad Vyriausybė ar jos įgaliota institucija gali teikti Platformai metinius duomenis apie atsinaujinančių išteklių energijos dalį, palyginti su šalies bendruoju galutiniu energijos suvartojimu, įskaitant numatomus trūkumus ar dalies viršijimą, stebėti, taip pat nurodyti kainą, už kurią sutiktų atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybos perteklių perduoti iš kitos valstybės narės ar kitai valstybei narei, leis užtikrinti galimybę Vyriausybei ar jos įgaliotai institucijai teikti Platformai metinius duomenis apie AEI energijos dalį ir palengvins susitarimo sudarymo procedūrą dėl statistinio energijos perdavimo.

AIEĮ projektu keičiamo Įstatymo 58 straipsnyje įtvirtinus nuostatą, kad 58 straipsnyje nurodyti susitarimai gali galioti ne mažiau kaip vienus metus, bus užtikrintas aiškumas, kad tokie susitarimai neturėtų būti sudaromi trumpesniam nei vienu metų laikotarpiui.

AIEĮ projektu keičiamo Įstatymo 29 straipsnio 12 dalyje įtvirtinus, kad Lietuvos Respublikoje pripažįstamos trečiosios valstybės išduotos kilmės garantijos, bus galimybė importuoti elektros energiją turinčią kilmės garantiją iš trečiųjų valstybių.

AIEĮ projektu keičiamo Įstatymo 29 straipsnio 5 dalyje nustačius, kad kilmės garantijos išduodamos taikant minimalią 10 kW galios ribą, mažose iki 10 kW elektrinėse pagamintai elektros energijai nebus išduodamos kilmės garantijos. Tai sumažins administracinę naštą paskirtajai įmonei, išduodančiai elektros kilmės garantijas. Įstatyminiu lygmeniu panaikinus nuostatą, kad paramos schema netaikoma tokiam gamintojui, kuriam suteikiama kilmės garantija, atsiras galimybė kilmės garantijas gauti gamintojams, kurie laimėjo aukcione. Aukciono dalyviai prieš dalyvaujant aukcione galės įsivertinti pajamas, kurias gaus už kilmės garantijas, ir taip pasiūlyti mažesnę kainą priedą.

AIEĮ projektu keičiamo Įstatymo 28 straipsnyje nustačius, kad energijos tiekėjas sąskaitose arba kartu su sąskaitomis ir reklaminėje medžiagoje savo galutiniams vartotojams privalo pateikti informaciją apie tai, kokią energijos tiekėjo tiekiamos energijos dalį ar kokį kiekį jo energijos rūšių derinyje praėjusiais metais sudarė atsinaujinančių išteklių energija, bus įgyvendintos 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/72/EB dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių 3 straipsnio 9 dalies nuostatos. Taip pat Taryba paskiriama ta institucija, kuri prižiūrės ir kontroliuos anksčiau minėtos informacijos atskleidimą. Įgyvendinant Direktyvos nuostatas, atitinkamos nuostatos perkeliomos ir į Elektros energetikos įstatymo 51 straipsnio 7 dalį.

AIEĮ projektu keičiamo Įstatymo 29 straipsnio 7 dalyje įtvirtinamus nuostatą, kad kilmės garantijos gali būti išduodamos ir vandenilio dujoms, atsirastų galimybė padidinti AEI dalį transporto sektoriuje.

AIEĮ projektu keičiamo Įstatymo 2 straipsnio 3¹ dalyje, 3 straipsnio 2¹ dalyje, 17 straipsnyje, 20² straipsnyje, EEĮ projektu keičiamo Elektros energetikos įstatymo 16 straipsnio 12 dalies 4 punkte, įtvirtinus nuostatas dėl atsinaujinančių išteklių energijos bendrijų veiklos būtų sukurta teisinė aplinka veikti šioms bendrijoms ir naudotis teikiama parama.

Atsižvelgiant į 2019 m. kovo 13 d. surengtos viešosios konsultacijos¹ (toliau – viešojo konsultacija) rezultatus, siekiant užtikrinti, kad kuo daugiau fizinių asmenų gautų atsinaujinančių išteklių energijos bendrijų kuriamą naudą, siūloma įtvirtinti minimalius atsinaujinančių išteklių energijos bendrijų dalyvių struktūros reikalavimus. Taip būtų užtikrinta, kad mažiausiai 5 nariai būtų fiziniai asmenys, kad ne mažiau kaip 51 procentas balsų visuotiniame dalyvių susirinkime turinčių dalyvių būtų fiziniai asmenys, kad kiekvienas dalyvis neturėtų daugiau nei 20 proc. kitos energetikos įmonės balsų. Nustačius reikalavimą neturėti daugiau nei 20 proc. kitos energetikos įmonės akcijų viešosios konsultacijos metu išsakytą nuogastavimą dėl galimo intereso konflikto, kai atsinaujinančių

¹ https://epilietis.lrv.lt/uploads/epilietis/consultations/docs/8757_5eb557f757f01ea04cbec4303042b0c9.pdf.

išteklių energetikos projektą rengia ir įgyvendina atsinaujinančių išteklių energijos bendrijos dalyviui priklausanti įmonė. AIEĮ projekte nustatius sąlygą, kad atsinaujinančių išteklių energijos bendrijos dalyviu gali būti tik fizinis asmuo, neturintis daugiau nei 20 proc. kitos energetikos įmonės akcijų, būtų užtikrinta, kad bus išvengta interesų konflikto, o naudą gaus kuo daugiau fizinių asmenų.

Taip pat, atsižvelgiant į viešosios konsultacijos rezultatus, apibrėžiant atsinaujinančių išteklių energijos bendrijas, siūloma užtikrinti, kad atsinaujinančių išteklių energijos bendrija gali būti kooperatinė bendrija, asociacija, viešoji įstaiga, daugiabučių gyvenamųjų namų ar kitos paskirties pastatų savininkų bendrija ar sodininkų bendrija, veikiančios pagal tą veiklą reglamentuojančius specialius įstatymus. Šios įstaigos pasirinktos atsižvelgiant į jų pirminį tikslą – teikti naudą savo nariams. Kooperatinės bendrijos vienas iš tikslų yra ekonominio pelno teikimas savo nariams, tačiau tai neprieštarauja Direktyvos 2018/2001 nuostatomis, o leidžia užtikrinti lankstesnę bendrijų kūrimosi mechanizmą, suteikiantį naudą bendrijos nariams. Visos nurodytos juridinės formos yra orientuotos į jų dalyvių gerovę ir naudą, kas leidžia įgyvendinti direktyvos reikalavimą, kad pirminis atsinaujinančių išteklių energijos bendrijų tikslas yra naudos teikimas savo dalyviams.

Siekiant, kad atsinaujinančių išteklių energijos bendrijų teikiama nauda būtų orientuota į vietos gyventojus, apibrėžta jų veiklos teritorija, numatant, kad bendrijos dalyviais turi būti ne mažiau kaip 51 proc. fizinių asmenų, kurių gyvenamoji vieta Lietuvos Respublikos gyvenamosios vietos deklaravimo įstatymo nustatyta tvarka yra deklaruota savivaldybėje, kurioje planuojama statyti ar įrengti energijos gamybos įrenginius, ar seniūnijos, besiribojančiose su šia savivaldybe. Taip apibrėžus atsinaujinančių išteklių energijos bendrijų veikimo teritoriją būtų užtikrinta, kad atsinaujinančių išteklių energijos bendrijoje pagaminta energija bus suvartota savivaldybėje, kurioje pastatytas energijos gamybos įrenginys, ar seniūnijoje, besiribojančiose su šia savivaldybe, o teikiamą naudą gaus kuo daugiau vietos gyventojų.

AIEĮ projekte numatoma, kad atsinaujinančių išteklių energijos bendrijos galės dalyvauti organizuojamuose aukcionuose ir gauti jų pasiūlytą kainos priedą bei atleidimą nuo balansavimo atsakomybės, kai elektrinės įrengtoji galia ne didesnė nei 500 kW, taip pat elektros energiją pardavinėti pagal atsinaujinančių išteklių energijos pirkimo–pardavimo sutartis ir (arba) Prekybos elektros energija taisyklėse nustatyta tvarka ir būdais. Taip pat, atsižvelgiant į kitose valstybėse narėse vykdomus bendrijų projektus, jų dydžius ir galimas kliūtis konkuruojant aukcionuose, siekiant palengvinti bendrijų konkurenciją aukcionuose bei bendrijos tikslų įgyvendinimą nustatyta, kad bendrijai, laimėjusiai aukcioną, netaikomas pagaminto elektros energijos kiekio įpareigojimas. Šių nuostatų įtvirtinimas leis lygiomis teisėmis su kitais gamintojais pretenduoti į paramą. Taip pat, papildant EEĮ projektą, bus užtikrinta, kad atsinaujinančių išteklių energijos bendrija elektros energiją galės pardavinėti tiesiogiai vartotojams, nereikalaujant turėti nepriklausomo elektros energijos tiekėjo licencijos, tačiau atitinkant visus reikalavimus, keliamus nepriklausomam elektros energijos tiekėjui. Tai sumažins administracinę naštą, kai elektros energijos gamintojas, šiuo atveju atsinaujinančių išteklių energijos bendrija, siekdamas parduoti elektros energiją galutiniam vartotojui, privalo gauti nepriklausomo elektros energijos tiekėjo licenciją. Tuo atveju, kai atsinaujinančių išteklių energijos bendrija savo energijos gamybos įrenginyje gamina šilumą ir ją tiekia vartotojams, siūloma nustatyti, kad atsinaujinančių išteklių energijos bendrija turi atitikti Lietuvos Respublikos šilumos ūkio įstatyme šilumos tiekėjams nustatytus įpareigojimus ir reikalavimus.

AIEĮ projekte numatoma, kad atitiktį atsinaujinančių išteklių energijos bendrijai keliamiems reikalavimams užtikrins Taryba.

Taip pat, atsižvelgiant į viešosios konsultacijos rezultatus, kuriais konstatuojamas silpnas savivaldybių susidomėjimas prisidėti prie atsinaujinančių išteklių energijos bendrijų veiklos, ir siekiant palengvinti šių bendrijų steigimosi procesą, AIEĮ projekte siūloma nustatyti įpareigojimą savivaldybėms nustatyti vietas, tinkamas atsinaujinančių išteklių energijos bendrijų projektams vykdyti, ir jas skelbti viešai.

Taip pat, siekiant atsinaujinančių išteklių energijos bendrijų ir elektros energiją gaminančių vartotojų atskiriamumo, EEĮ projektu keičiamo Elektros energetikos įstatymo 49 straipsnio 2 dalies 7 punkte numatyta, kad atsinaujinančių išteklių energijos bendrija negali tapti elektros energiją gaminančiu vartotoju, tačiau atsinaujinančių išteklių energijos bendrijos nariai ir akcininkai tokios galimybės nepraranda. Atsinaujinančių išteklių energijos bendrija suteikia galimybę energijos

variantams jungtis į grupes, kartu investuoti ir plėtoti energijos iš atsinaujinančių išteklių įrenginius, taip pat gauti šių projektų kuriamą naudą, kuri apima ne tik asmeninę naudą.

AIEĮ projekte siūloma nustatyti, kad atsinaujinančių išteklių energijos bendrijos energijos gamybos įrenginiuose pagaminta energija jos dalyviams gali būti parduodama ar perduodama neatlygintinai, tuo atveju, jei elektros energija yra suvartojama bendrijos dalyvių savo ar ūkio poreikiams, taip užtikrinant atsinaujinančių išteklių energijos bendrijos pasirinkimo laisvę, kaip dalytis atsinaujinančių išteklių energijos bendrijos energijos gamybos įrenginiuose pagaminta energija. Taip pat vertinama, kad šios nuostatos įteisinimas galėtų paskatinti atsinaujinančių išteklių energijos bendrijų steigimąsi. Pažymime, kad AIEĮ projektu taip pat įtvirtinamos nuostatos, kad privaloma padengti visas su energijos perdavimu susijusias išlaidas, siekiant, kad vartotojų, priklausančių atsinaujinančių išteklių energijos bendrijai, nefinansuotų likę vartotojai.

Taip pat siekiant paskatinti atsinaujinančių išteklių energijos bendrijų steigimąsi AIEĮ projekto 3 straipsnio 1 dalimi bei 13 straipsniu, ir EEĮ projekto 9 straipsnio 2 dalimi bei 11 straipsniu atsinaujinančių išteklių bendrijoms nustatoma jų pagamintos elektros energijos persiuntimas pirmumo teise. Taip bus užtikrinta, kad atsinaujinančių išteklių energijos bendrijos pagaminta elektros energija bus realizuota.

Siekiant atitikties Direktyvos 2018/2001 nuostatomis, susijusiomis su biodegalų ir skystųjų bioproduktų tvarumo ir išmetamo ŠESD kiekio mažėjimo kriterijais, *AIEĮ projektu keičiamo Įstatymo 37 ir 38 straipsniuose* patikslinami ir papildomi biodegalų ir skystųjų bioproduktų tvarumo ir išmetamo ŠESD kiekio mažėjimo kriterijai. Taip pat atsisakoma Įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 5 punkte numatytos Vyriausybės funkcijos nustatyti biodegalų ir skystųjų bioproduktų atitikties tvarumo kriterijams kontrolės tvarką, taip pat biodegalų ir skystųjų bioproduktų, atitinkančių tvarumo kriterijus, sertifikavimo tvarką, kadangi šiuo metu Lietuvoje praktikoje taikomas tik sertifikavimas pagal savanoriškas schemas ir įgyvendinant Direktyvą 2009/28/EB buvo pasirinkta nekurti nacionalinės sertifikavimo sistemos.

Į AIEĮ projektą nėra perkeliama Direktyvos 2018/2001 nuostatos, susijusios su biomasės kuro atitiktimi tvarumo ir išmetamo ŠESD kiekio mažėjimo kriterijams, nes iki Direktyvos 2018/2001 įsigaliojimo nebuvo reikalavimo sertifikuoti biomasės kuro atitiktį tvarumo ir išmetamo ŠESD kiekio mažėjimo kriterijams, ir, manytina, jog nėra galimybės taikyti tik Europos Komisijos patvirtintas savanoriškas schemas, kadangi biomasės kuras yra importuojamas ir iš trečiųjų šalių, kurioms Direktyvos 2018/2001 nuostatos, susijusios su biomasės kuro tvarumo ir išmetamo ŠESD kiekio mažėjimo kriterijais, netaikomos. Atitinkamai, manytina, kad yra poreikis nustatyti nacionalinę sertifikavimo schemą, ir tai būtina išsamiai aptarti prieš rengiant atitinkamus teisės aktų projektus.

AIEĮ projekte patikslinamos galiojančio Įstatymo nuostatos, siekiant aiškiai reglamentuoti praktikoje taikomą atitikties tvarumo ir išmetamo ŠESD kiekio mažėjimo kriterijams sertifikavimo procesą. Akredituotos sertifikavimo įmonės gali sudaryti susitarimus su Europos Komisijos pripažintomis savanoriškomis schemomis (savanoriškų schemų sąrašas ir sertifikavimą pagal jas teikiančių sertifikavimo įmonių sąrašas skelbiamas Europos Komisijos interneto svetainėje). Į tokias sertifikavimo įmones kreipiasi ir su jomis sudaro sutartis asmenys, tiekiantys ir (ar) gaminantys biodegalus, skystuosius bioproduktus ir jų gamybai naudojamas žaliavas ir siekiantys gauti atitikties tvarumo ir išmetamo ŠESD kiekio mažėjimo kriterijams sertifikatą. Sertifikavimo įmonės atlieka auditus, perduoda asmens, siekiančio gauti sertifikatą, pateiktus dokumentus savanoriškai schemai ir, esant atitiktčiai pagal savanorišką schemą taikomiems reikalavimams, išduodamas atitinkamas sertifikatas. Biodegalų ir skystųjų bioproduktų gamyba iš žemės ūkio žaliavų neturi skatinti naikinti didelės biologinės įvairovės žemės ar turėti neigiamą poveikį gamtai, retoms, galinčioms išnykti arba nykstančioms ekosistemoms ar rūšims. Įstatyme nustatyti tvarumo kriterijai, skirti labai didelės biologinės įvairovės žemės ir žemės, kurioje yra didelių anglies sandėpų, apsaugai, tačiau neįvertintas netiesioginio žemės naudojimo keitimo aspektas. Biodegalai išskiria mažesnę ŠESD, o būtent anglies dvideginio, kiekį, nei degalai, pagaminti iš iškastinių išteklių, kadangi anglies dvideginio kiekis, išmetamas deginant biodegalus, yra subalansuojamas žaliavų biodegalams augimo metu (žaliava biodegalams – augalai – absorbuoja anglies dvideginį augimo metu). Tai atitinka tikrovę tuo atveju, kai nėra išskiriamas didesnis ŠESD kiekis dėl žemės paskirties pakeitimo, kuris gali būti tiesioginis (pvz., miškas paverčiamas žemės ūkiui tinkamais plotais ir prarandamos anglies sandėpos) ir netiesioginis (maistinės paskirties augalai skiriami biodegalų gamybai, didesni žemės plotai turi būti

dirbami, siekiant patenkinti maisto poreikius). Tai reiškia, kad naujų žemės plotų maistinėms kultūroms užėmimas ir įdirbimas lemia papildomą ŠESD kiekio išskyrimą. Konkurencijos su maisto pramone nėra tik tada, kai biodegalai gaminami iš atliekų, liekanų ar maistui netinkamos biomasės. Į AIEĮ projektą perkeltos Direktyvos 2018/2001 nuostatos, reglamentuojančios netiesioginį žemės naudojimo paskirties pakeitimą, kuris įvyksta, kai vietoj tradicinio maistinių ir pašarinių augalų auginimo imama auginti biodegalų ir skystųjų bioproduktų gamybai skirtus augalus. Dėl to padidėja žemės poreikis ir žemės ūkio paskirties žemės plotai gali būti plečiami užimant žemės, kurioje yra didelių anglies sandėpų, plotus, pavyzdžiui, miškus, šlapžemes ir durpynus, taip sukuriant papildomą išmetamą ŠESD kiekį. Dėl didelio ŠESD kiekio, išmetamo dėl netiesioginio žemės naudojimo paskirties keitimo, gali būti prarasta nauda, susijusi su tuo, kad naudojant biodegalus, skystuosius bioproduktus išmetama mažiau ŠESD. Žemės naudojimo paskirtis neturėtų būti keičiama siekiant auginti žemės ūkio žaliavas, naudojamas biodegalų ir skystųjų bioproduktų gamybai, jei anglies sandėpų praradimo dėl paskirties pakeitimo negalima per pagrįstą laikotarpį kompensuoti ŠESD sumažėjimu dėl biodegalų, skystųjų bioproduktų gamybos ir vartojimo.

Žemės ūkio pradinės žaliavos, iš kurių gaminami biodegalai, skystieji bioproduktai, turi būti auginamos taikant praktiką, suderinamą su dirvožemio kokybės ir dirvožemio organinės anglies apsauga, todėl poveikis dirvožemio kokybei ir dirvožemio anglies kiekiui stebimas ūkio subjektų arba nacionalinių institucijų ir atitinkama informacija pateikiama audito ataskaitose, kurios teikiamos sertifikavimo įmonėms.

Kadangi biodegalų ir skystųjų bioproduktų atitikties tvarumo ir išmetamo ŠESD kiekio kriterijams sertifikavimui pagal Europos Komisijos pripažintą schemą tenka vis svarbesnis vaidmuo teikiant įrodymus, kad biodegalai, skystieji bioproduktai atitinka tvarumo kriterijus ir išmetamo ŠESD kiekio sumažėjimo kriterijus, būtina vykdyti sertifikavimo įstaigų priežiūrą ir laiku nustatyti trūkumus. Atsižvelgiant į tai bei Direktyvos 2018/2001 nuostatas (30 str. 9 d. antroji pastraipa), AIEĮ projekte nustatoma, kad, vykdant sertifikavimą pagal Europos Komisijos pripažintas savanoriškas schemas, Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos paskirtos įstaigos (numatoma, kad tai bus viešoji įstaiga Lietuvos energetikos agentūra) prašymu jai būtų pateikiama informacija, kuria remiantis ūkinę veiklą vykdančiam asmeniui išduotas atitikties tvarumo ir ŠESD kiekio sumažinimo kriterijams sertifikatas. Įvertinus pateiktą informaciją, ji būtų apibendrinama ir pateikiama Vyriausybės įgaliotai institucijai (numatoma, kad tai bus Energetikos ministerija), kuri ją teiktų Europos Komisijai, taip pat Vyriausybės įgaliota institucija (Energetikos ministerija) galėtų informuoti savanoriškas schemas apie nustatytus trūkumus, jeigu tokių būtų. Atsižvelgiant į tai, kad Europos Komisijai informaciją gali teikti tik valstybinės institucijos, AIEĮ projekte siūloma įtvirtinti, kad Vyriausybės įgaliota institucija teiktų informaciją apie nustatytus trūkumus, jeigu tokių būtų. AIEĮ projekte siūlomu reguliavimu būtų pagerinta vykdoma priežiūra ir tobulinamas sertifikavimas. Siekiant vartotojus informuoti apie į Lietuvą tiekiamų biodegalų ir skystųjų bioproduktų kilmės šalį ir pradinės žaliavas, AIEĮ projekte nustatoma, kad ūkinę veiklą vykdančys asmenys, biodegalų, skystųjų bioproduktų tiekėjai savo interneto svetainėse skelbtų ir nuolat atnaujintų šią informaciją.

AIEĮ projekte terminas „žaliavų siunta“ keičiamas į terminą „žaliavų partiją“, kadangi prekyboje paprastai vartojama sąvoka „žaliavų / produkcijos partija“, o sąvoka „siunta“ siejama su pašto siuntomis, korespondencija.

AIEĮ projekto 25 straipsniu keičiamoje AIEĮ 38 straipsnio 10 dalyje minimos „ekonominės integracijos regioninės organizacijos“ – institucijos, daugiašaliai forumai, platformos, kuriomis naudojamosi valstybės dalijasi patirtimi, plėtoja ekonominės ir socialinės politikos gaires, kurios vėliau perkeliama į praktiką (pvz., viena iš tokių organizacijų yra ir Europos Sąjunga, pagal Maastrichto sutartį siekianti didesnės ekonominės ir socialinės integracijos, kt., pvz., Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (EBPO)).

AIEĮ projektu keičiamo Įstatymo 20¹ straipsnio 8 dalyje nustačius, kad saulės šviesos energijos elektrinėje gaminantiems vartotojams priklausančios energijos iš atsinaujinančių išteklių gamybos įrenginiai (saulės šviesos energijos moduliai) yra kilnojamieji daiktai, bus palengvintos bei pagreitės nutolusių energijos iš atsinaujinančių išteklių gamybos įrenginių (saulės šviesos energijos modulių) įsigijimo procedūros gaminantiems vartotojams, nes nereikės saulės elektrinės dalies įsigijimo notarinio patvirtinimo.

AIEI projektu keičiamo Įstatymo 20 straipsnio 14 dalyje įtvirtinus nuostatą, kad kitoms valstybėms narėms aukcione paskirstomas kiekis nustatomas vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka, o ne Vyriausybės įgaliotos institucijos, nebūtų sukuriamas perteklinis teisės aktas. Šią tvarką siūloma įtvirtinti Atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo energijai gaminti skatinimo tvarkos apraše, kuriame nustatyti paramos schemą sudarančių skatinimo priemonių taikymo bendrieji kriterijai, reikalavimai, tvarka ir sąlygos.

AIEI projektu keičiamo Įstatymo 3 straipsnio 3¹ dalyje nustatčius, kad elektrinių, kurių generuojama elektros energija superkama fiksuotu tarifu, įrengtoji galia negali būti didinama skatinimo laikotarpiu, jeigu nėra galimybės įrengti atskirų apskaitos prietaisų apskaityti elektros energijos kiekį, generuojamą dėl elektrinės įrengtosios galios padidinimo, arba su tinklų operatoriumi, prie kurio valdomų tinklų yra prijungta elektrinė, Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka nėra suderintas ataskaitų teikimo būdas, leidžiantis tinklų operatoriui atskirai nustatyti elektros energijos kiekį, generuojamą dėl elektrinės įrengtosios galios padidinimo. Tokiu būdu siekiama aiškiai reglamentuoti fiksuotu tarifu skatinamų ir neskatinamų elektros energijos gamybos kiekių atskyrimą, išvengti VIAP lėšų permokų bei galimų interpretacijų ir ginčų.

AIEI projektu keičiamo Įstatymo 18 straipsnio 3 dalyje, siekiant aiškumo, siūloma nustatyti, kad priėmus Vyriausybės nutarimą dėl Lietuvos Respublikos teritorinės jūros ir (ar) Lietuvos Respublikos išskirtinės ekonominės zonos Baltijos jūroje dalių, kuriose tikslinga organizuoti konkursą (konkursus) atsinaujinančius energijos išteklius naudojančių elektrinių plėtrai ir eksploatacijai, ir dėl šių elektrinių įrengtųjų galių nustatymo, perdavimo sistemos operatorius imtųsi veiksmų, reikalingų pasiruošti šiame nutarime numatytos galios elektrinių prijungimui, t. y. atliktų tinklų modernizavimo, išplėtimo ir (ar) rekonstravimo darbus, suprojektuotų ir įrengtų elektros tinklams eksploatuoti reikalingus elektros įrenginius, objektus ir pastotę Baltijos jūroje. Taip pat siūloma nustatyti, kad šių darbų sąnaudos būtų priskiriamos prie perdavimo sistemos operatoriaus tinklų plėtros išlaidų, t. y. būtų dengiamos VIAP lėšomis, ir tinklų operatorius turėtų teisę susimazinti šias išlaidas ir atitinkamai VIAP lėšų poreikį, esant galimybei, pasinaudodamas kitais finansavimo šaltiniais. AIEI projektu keičiamame 22 straipsnyje siūloma nustatyti, kad Vyriausybės įgaliota institucija atlieka tyrimus ir kitus veiksmus, kurie yra reikalingi Vyriausybės nutarimui dėl Lietuvos Respublikos teritorinės jūros ir (ar) Lietuvos Respublikos išskirtinės ekonominės zonos Baltijos jūroje dalių, kuriose tikslinga organizuoti konkursą (konkursus) atsinaujinančius energijos išteklius naudojančių elektrinių plėtrai ir eksploatacijai, ir dėl šių elektrinių įrengtųjų galių nustatymo priimti, parengia specialųjį planą, atlieka specialiojo plano strateginį pasekmių aplinkai vertinimą. Taip siekiama užtikrinti įstatymo suderinamumą su Teritorijų planavimo įstatymu.

AIEI projektu keičiamo Įstatymo 3 straipsnio 6 dalyje reglamentavus bandomiesiems vėjo elektrinių projektams taikomos skatinimo priemonės taikymo laikotarpį, būtų užtikrinta, kad parama nebus skirta neribotą laiką, taip užtikrinant mažiausią finansinę naštą vartotojams. Atsižvelgiant į tai, kad bandomiesiems vėjo elektrinių projektams nedraudžiama pasinaudoti Europos Sąjungos parama, kuria pasinaudojus vienas iš reikalavimų vykdyti veiklą mažiausiai 5 metus, nustatytas 5 metų laikotarpis atleidimui nuo balansavimo atsakomybės.

AIEI projektu keičiamo Įstatymo 21 straipsnyje reglamentavus visų sąnaudų, kurios patiriamos elektrinę prijungiant prie elektros tinklų, padengimą, būtų išlaikytas teisės aktų nuoseklumas, taip pat būtų išvengta ginčų dėl nuostatų taikymo.

AIEI projektu, siekiant nuoseklumo Įstatyme, atlikti redakcinio pobūdžio pakeitimai, pakeičiant pavadinimus *Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija* ir *Valstybinė energetikos inspekcija* į Valstybinę energetikos reguliavimo tarybą. Atsižvelgiant į šių pakeitimų turinį, Įstatymas nauja redakcija nedėstomas, siekiant sumažinti derinti teikiamo AIEI projekto apimtį.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymų projektus toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus Įstatymų projektus, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogenei situacijai, korupcijai.

Priimti įstatymai neturės neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

Numatomas teisinis reguliavimas, susijęs su leidimų plėtrai pratęsimu, bus taikomas ūkio subjektams (tiek juridiniams, tiek fiziniams asmenims), kurie ketina vykdyti veiklą elektros energetikos sektoriuje. EEĮ projekto nuostatomis bus suvienodinti leidimų plėtrai iš atsinaujinančių ir neatsinaujinančių energijos išteklių galiojimo pratęsimo terminai, o esant valstybės, trečiųjų asmenų veiksams ar nenugalimos jėgos aplinkybėms, trukdančioms atlikti suplanuotus darbus, nagrinėjant prašymą pratęsti leidimą plėtrai galiojimo terminą, bus atsižvelgiama į tai, kiek trunka šios aplinkybės. Tokiu būdu bus užtikrinti ūkio subjektų teisėti lūkesčiai, kad jų įgytos teisės užsiimti leidime plėtrai nurodyta ūkine veikla bus išlaikytos nustatytą laiką ir galės būti realiai įgyvendinamos.

Dėl atsinaujinančių išteklių energijos bendrijų. Numatomas teisinis reguliavimas, susijęs su atsinaujinančių išteklių energijos bendrijų veikla, sukurs dar vieną modelį, kuriame galės dalyvauti smulkus ir vidutinis verslas.

Numatomas teisinis reguliavimas, susijęs su biodegalų ir skystųjų bioproduktų atitikties tvarumo ir ŠESD sumažėjimo kriterijams, bus taikomas ūkio subjektams (tiek juridiniams, tiek fiziniams asmenims), kurie prekiauja biodegalais ir skystaisiais bioproduktais ir žaliavomis jiems gaminti, gamina ir tiekia biodegalus ir skystuosius bioproduktus ir žaliavas jiems gaminti.

Numatomas teisinis reguliavimas, susijęs su kilmės garantijų išdavimu, sukurs galimybę asmenims, laimėjusiems aukcioną, gauti papildomų pajamų parduodant kilmės garantijas.

Numatomas teisinis reguliavimas palengvins energetikos inovacijų diegimą energetikos sektoriuje, leis supaprastinti ir (ar) detalizuoti teisinį reguliavimą.

AIEĮ projekte siūloma nustatyti, kad elektrinių, kurių generuojama elektros energija superkama fiksuotu tarifu, įrengtoji galia negali būti didinama skatinimo laikotarpiu, jeigu nėra galimybės įrengti atskirų apskaitos prietaisų apskaityti elektros energijos kiekį, generuojamą dėl elektrinės įrengtosios galios padidinimo, arba su tinklų operatoriumi, prie kurio valdomų tinklų yra prijungta elektrinė. Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka nėra suderintas ataskaitų teikimo būdas, leidžiantis tinklų operatoriui atskirai nustatyti elektros energijos kiekį, generuojamą dėl elektrinės įrengtosios galios padidinimo. Priėmus pakeitimus būtų aiškus reglamentavimas dėl elektrinių įrengtosios galios didinimo tais atvejais, kai dalis elektrinės generuojamos elektros energijos superkama fiksuotu tarifu, o dalis ne.

AIEĮ projekte siūlomos nuostatos dėl saulės šviesos energijos elektrinėje gaminantiems vartotojams priklausančių energijos iš atsinaujinančių išteklių gamybos įrenginių (saulės šviesos energijos modulių) pripažinimo kilnojamaisiais daiktais, sąlygos greitesnės nutolusių energijos iš atsinaujinančių išteklių gamybos įrenginių (saulės šviesos energijos modulių) įsigijimo procedūros, kurios planuojama priklausomai nuo aplinkybių sutrumpės 1–3 savaitėmis. Šie pakeitimai taip pat leistų gaminantiems vartotojams sutaupyti lėšas, kurios būtų patirtos notarinio sandorio sudarymui. Įvertinus šiuo metu galiojančius įkainius ir būtinas atlikti energijos iš atsinaujinančių išteklių gamybos įrenginių (saulės šviesos energijos modulių) įsigijimo procedūras, atsisakius notarinio sandorio sudarymo, vienas gaminantis vartotojas vidutiniškai sutaupytų apie 100 Eur.

EĮ projekte siūloma nustatyti, kad teritorija, nurodyta leidime plėtrai ir leidime gaminti elektros energiją, gali būti keičiama tik nekeičiant elektrinės prijungimo taško ir jei veikla atitiks EEĮ projekte nurodytus reikalavimus, t. y. elektros energijos įrenginiai ir su jais susijusi įranga yra saugūs ir patikimi, neturės neigiamos įtakos elektros tinklams; veikla neturės neigiamo poveikio žmonių sveikatai, jų turtui ir gyvenamajai aplinkai ar nesudarys priedaidų tokiam neigiamam poveikiui atsirasti; atitiks aplinkos apsaugos reikalavimus; atitiks žemės naudojimo ir statybos vietos parinkimo reikalavimus. Šie pakeitimai suteiks galimybę planuojant įrengti ar jau įrengus elektrinę keisti jos vietą.

AIEĮ projekte siūlomas teisinis reguliavimas suteiks perdavimo sistemos operatoriui teisę atlikti reikalingus perdavimo tinklų ir elektros tinklams eksploatuoti reikalingų elektros įrenginių, objektų ir pastotės Baltijos jūroje projektavimo, plėtros, modernizavimo darbus, o asmenims, kurie sieks plėtoti elektrines Lietuvos Respublikos teritorinės jūros ir (ar) Lietuvos Respublikos išskirtinės ekonominės zonos Baltijos jūroje dalyse, užtikrintumą, kad perdavimo tinklai bus parengti elektrinių prijungimui, kai to reikės ir už tai nereikės papildomai mokėti.

EĮ projekte yra nuostata dėl sumažintos apimties pastatų, kuriuose privalomas šildymo sistemų ir kombinuotųjų šildymo ir vėdinimo sistemų bei oro kondicionavimo sistemų ir kombinuotųjų oro kondicionavimo ir vėdinimo sistemų tikrinimas (buvo atitinkamai privalomas tikrinimas visoms sistemoms nuo mažesnės galios). Tokiu būdu sumažinta administracinė našta tikrinimus atliekančiai valstybės institucijai.

EEĮ projekte siūloma nustatyti, kad laikinai nutraukti ar apriboti elektros energijos persiuntimą į elektros tinklus galima tik 336 valandų laikotarpiui, viršijus šį laikotarpį, gamintojui atlyginami jo patirti nuostoliai, įvertinus negautas pajamas ir sutaupytas išlaidas. Šie pakeitimai leistų užtikrinti, kad elektros energijos gamintojai nepatirs nuostolių, kurie turės įtakos jų veiklai, taip užtikrinant AEI plėtrą bei sukuriant palankias investicines sąlygas.

8. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios.

Priėmus teikiamus Įstatymų projektus, nereikės priimti ar keisti kitų įstatymų.

9. Ar įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

Įstatymų projektai parengti laikantis Valstybinės kalbos įstatymo, Teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų. Įstatymų projektuose įtvirtinamos naujos sąvokos ir jas įvardijantys terminai pateikti derinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

10. Ar įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

Įstatymų projektai atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos ir Europos Sąjungos teisės nuostatas.

11. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, kas ir kada juos turėtų priimti.

Priėmus Įstatymų projektus:

1) Energetikos ministerija turės pakeisti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. spalio 19 d. nutarimą Nr. 1217 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymą“;

2) Energetikos ministerija turės pakeisti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. liepos 4 d. nutarimą Nr. 827 „Dėl Atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo energijai gaminti skatinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“;

3) Energetikos ministerija turės parengti, o Vyriausybė pakeisti Veiklos elektros energetikos sektoriuje leidimų išdavimo taisyklės, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. rugpjūčio 7 d. nutarimu Nr. 829 „Dėl Veiklos elektros energetikos sektoriuje leidimų išdavimo taisyklių patvirtinimo“;

4) Energetikos ministerija turės pakeisti Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2016 m. lapkričio 14 d. įsakymą Nr. 1-298 „Dėl Elektros energijos, pagamintos iš atsinaujinančių energijos išteklių, kilmės garantijų išdavimo, perdavimo ir jų galiojimo panaikinimo ir kitose valstybės narėse išduotų kilmės garantijų pripažinimo Lietuvos Respublikoje taisyklių patvirtinimo“;

5) Energetikos ministerija turės pakeisti Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2010 m. vasario 11 d. įsakymą Nr. 1-38 „Dėl Elektros energijos tiekimo ir naudojimo taisyklių patvirtinimo“;

6) Energetikos ministerija turės pakeisti Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2010 m. vasario 19 d. įsakymą Nr. 1-43 „Dėl Standartinių elektros energijos pirkimo–pardavimo sutarčių su buitinais vartotojais sąlygų aprašo patvirtinimo“;

7) Energetikos ministerija turės pakeisti Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2010 m. balandžio 19 d. įsakymą Nr. 1-121 „Dėl Laikino elektros energijos persiuntimo nutraukimo siekiant užtikrinti visuomenės interesus sąlygų ir su tuo susijusių nuostolių apskaičiavimo ir atlyginimo tvarkos aprašo patvirtinimo“

8) Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija turės pakeisti Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. sausio 3 d. įsakymą Nr. D1-2 „Dėl Gaminant ir naudojanti biodegalus, skystuosius bioproduktus ir lyginamąjį iškastinį kurą išmetamų ŠESD poveikio apskaičiavimo taisyklių patvirtinimo“;

9) Taryba turės pakeisti Komisijos 2013 m. gruodžio 27 d. nutarimą Nr. O3-761 „Dėl Viešai skelbiamos informacijos tvarkos aprašo patvirtinimo“;

10) Taryba turės parengti teisės veikti bandomojoje energetikos inovacijų aplinkoje suteikimo tvarką.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais).

Įstatymų projektų įgyvendinimas papildomų lėšų nepareikalaus.

13. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.

Rengiant Įstatymų projektus gauta Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos išvada dėl EEĮ projekto nuostatų, susijusių su leidimų plėtrai pratęsimu (detaliai aprašyta šio aiškinamojo rašto 15 punkte). Vykdyta viešoji konsultacija dėl atsinaujinančių išteklių energijos bendrijų², į kurios rezultatus atsižvelgta rengiant Įstatymų projektus.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis.

Reikšminiai Įstatymų projektų žodžiai: „biodegalai“, „skystieji bioproduktai“, „tvarumo kriterijai“, „šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio sumažėjimo kriterijai“, „leidimo plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus galiojimo termino pratęsimas“, „atsinaujinančių išteklių energijos bendrija“, „atsinaujinančių išteklių elektros energijos pirkimo sutartis“, „bandomoji energetikos inovacijų aplinka“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2018 m. gruodžio 21 d. nutarimas Nr. KT-24-N14/2018 „Dėl Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo 16 straipsnio 6 dalies 1 punkto, 7 dalies, 24 dalies 2 punkto atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (skelbiamas viešai).

Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo Nr. VIII-1881 16 straipsnio pakeitimai buvo pateikti derinti suinteresuotoms institucijoms (TAIS Nr. 19-3997). Teisingumo ministerija pasiūlė įvertinti alternatyvų teisinį reguliavimą – Elektros energetikos įstatymo 16 straipsnio 6 dalyje įtvirtintą esamą teisinį reguliavimą keisti tik tiek, kad būtų įtvirtinta nuostata, jog į 6 mėnesių pratęsimo terminą nėra įskaičiuojami laikotarpiai, kuriais buvo valstybės, trečiųjų asmenų veiksmų arba nenugalimos jėgos aplinkybės (toliau – Ypatingos aplinkybės), kartu nustatant, *pirma*, pareigą leidimo turėtoji informuoti atsakingą instituciją apie atsiradusias / išnykusias Ypatingas aplinkybes, pateikiant atitinkamus tai patvirtinančius įrodymus, *antra*, atsakingos institucijos pareigą fiksuoti Ypatingų aplinkybių pradžios ir pabaigos laikotarpį, t. y. siūloma atsisakyti nuostatų dėl daugkartinio pratęsimo 6 mėnesiams.

Įtvirtinus nuostatą, kad į 6 mėnesių pratęsimo terminą nėra įskaičiuojami laikotarpiai, kuriais buvo Ypatingos aplinkybės, leidimus išduodanti institucija, gavusi informaciją apie atsiradusias Ypatingas aplinkybes, turės užfiksuoti jų atsiradimo momentą ir sustabdyti leidimo plėtrai galiojimą neapibrėžtam terminui, t. y. iki tol, kol leidimo turėtojas praneš apie šių aplinkybių pabaigą. Leidimo plėtrai galiojimas bus atnaujintas tik pasibaigus Ypatingoms aplinkybėms ir bus pratęstas tik tam laikotarpiui, kurį egzistavo Ypatingos aplinkybės. Manytina, kad toks teisinis reguliavimas suteiktų galimybę leidimo plėtrai turėtoji piktnaudžiauti teise grįsti leidime plėtrai nurodytos elektrinės

² https://epilietis.lrv.lt/uploads/epilietis/consultations/docs/8757_5eb557f757f01ea04cbe4303042b0c9.pdf.

projekto nevykdymą Ypatingomis aplinkybėmis. Galimi atvejai, kad leidimo turėtojas, informavęs apie Ypatingų aplinkybių atsiradimą, laiku neinformuos apie jų pabaigą ir atitinkamai, pats žinodamas apie tai, kad Ypatingos aplinkybės pasibaigė, vykdys veiklą, neturėdamas tam galiojančio leidimo. Tai yra draudžiama pagal Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo 20 straipsnio 3 dalį.

Manytina, kad Energetikos ministerijos siūlomas teisinis reguliavimas, susijęs su leidimų plėtrai pratęsimu, yra palankus leidimų plėtrai turėtojams tuo požiūriu, kad leidimo turėtojui bus aišku, kad leidimas plėtrai gali būti pratęsiamas neribotą kartų skaičių Ypatingų aplinkybių egzistavimo laikotarpiui. Leidimo plėtrai turėtojas privalės teikti tai įrodančius dokumentus EEĮ projekte nustatyta tvarka.

Taip pat Teisingumo ministerija, siekdama teisinio reguliavimo stabilumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principo įgyvendinimo, siūlė nekeisti esamo teisinio reguliavimo dėl Elektros energetikos įstatymo 16 straipsnio 6 dalies 12 mėnesių termino pratęsimo kitais, nei plėtojimo elektros energijos gamybos pajėgumu iš atsinaujinančių energijos išteklių, atvejais, t. y. palikti esamą diferencijuotą teisinį reguliavimą – 12 ir 6 mėnesius (esamo 12 mėnesių termino netrumpinti iki 6 mėnesių).

Energetikos ministerijos siūlomas pakeitimas dėl leidimų plėtrai pratęsimo terminų grindžiamas Direktyvos 2018/2001 16 straipsnio 4 ir 5 dalimis, kuriose numatyta, kad leidimo galiojimo laikotarpis gali būti pratęstas ne ilgiau kaip vieniems metams, ir Direktyvos 2018/2001 16 straipsnio 4, 5 ir 7 dalyse numatytomis išlygomis, kad leidimai gali būti pratęsimi ilgesniam laikui tik tinkamai pagrįstais atvejais dėl Ypatingų aplinkybių arba tiek, kiek trunka teismo procesas. Atsižvelgiant į tai, EEĮ projekte siūloma taikyti neribotą skaičių pratęsimų esant Ypatingoms aplinkybėms leidimams plėtrai tiek iš atsinaujinančių, tiek iš neatsinaujinančių (iškastinių) energijos išteklių. Tokiu būdu bus suvienodintos pratęsimo galimybės plėtojant elektros energijos gamybos pajėgumus iš atsinaujinančių ir neatsinaujinančių išteklių.

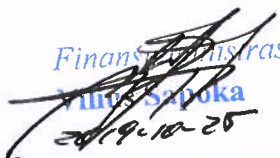
Energetikos ministerijos
kalbos redaktorė

Aušra Siniuvienė
2019-10-24

Energetikos ministerijos
Teisės šalinimo vyriausioji specialistė

Daiva Brazdžiuvienė

2019-10-24

Vilnius Sapoka
2019-10-25

Energetikos viceministras

Rytis Kėvelaitis

2019-10-25